

VRAAGSTUKKEN
IN VERBAND MET DE ONTWIKKELING
VAN MINDER ONTWIKKELDE LANDEN

REDE

UITGESPROKEN BIJ DE AANVAARDING
VAN HET AMBT VAN HOOGLERAAR
AAN DE LANDBOUWHOGESCHOOL TE
WAGENINGEN OP 28 OCTOBER 1952

DOOR

IR J. A. VAN BEUKERING

H. VEENMAN & ZONEN · WAGENINGEN

*Mijne Heren Curatoren; Mevrouw en mijne Heren
Hoogleraren,
Dames en Heren Lectoren, Docenten, Wetenschap-
pelijk Staffpersoneel, Assistenten en Studenten dezer
Hogeschool
en voorts Gij allen, die deze plechtigheid met Uw
tegenwoordigheid vereert.*

Zeer Geachte toehoorderessen en toehoorders,

Het centrale probleem, waarvoor de wereld van heden zich ziet gesteld, is, naast en als onderdeel van dat van het behoud van de wereldvrede, wel het probleem van de ontwikkeling van de minder ontwikkelde landen. Het is een vraagstuk met zeer vele facetten en met zo vele schakeringen en zó complex van aard, dat het welhaast uiteenvalt in even zovele vraagstukken als er minder ontwikkelde gebieden zijn. Een groot deel der wereldbevolking behoort tot deze gebieden. De Verenigde Naties rekenen buiten de Russische invloedssfeer daartoe ongeveer 1.100.000.000 zielen op een wereldtotaal van 2.400.000.000. Zuid- en Zuid-Oost Azië komen in dit opzicht met 653.000.000 zielen op de eerste plaats, doch ook Latijns Amerika en Afrika paraisseren in de lijst van de minder ontwikkelde landen met aantallen van 158.000.000 en 198.000.000 zielen.¹⁾

Het is derhalve niet te veel gezegd, indien hier van een wereldvraagstuk wordt gesproken.

De minder ontwikkelde gebieden hebben bij het vele, dat hen scheidt, ook veel gemeen. Gemeen hebben zij vooral, dat hun maatschappelijke structuur voornamelijk een agrarische is gebleven. Tekenend hiervoor zijn de cijfers, welke de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties publiceert ²⁾ en die hierop neerkomen, dat in Noord Amerika 20 %, in Europa 33 % en in de minder ontwikkelde landen 60 tot 74 % van de bevolking haar bestaan rechtstreeks in de landbouw moet vinden. Gemeen hebben zij ook, dat hun agrarische bevolkingsdichtheid groot en de productiviteit van de arbeid gering is, dat de voedselsituatie en de voedingstoestand dikwijls te wensen overlaten en dat het nationale inkomen slechts een fractie bedraagt van dat der beter ontwikkelde gebieden. Markant zijn in dit opzicht de cijfers voor de arbeidsproductiviteit in de landbouw; COLIN CLARK ³⁾ berekent deze op 2006 internationale eenheden per manjaar voor Nieuw Zeeland, 623 voor de Verenigde Staten van Amerika en 339 voor West Europa

¹⁾ Partners in Progress; A report to the President by the International Advisory Board, Maart 1951.

²⁾ Food and Agricultural Organization; Yearbook of Food and Agriculture 1950.

³⁾ COLIN CLARK; The World's capacity to feed and clothe itself; The Way Ahead, Vol. II, no 2, pag. 74.

tegen 227 voor Afrika, 83 voor India, 46 voor China en 70 voor geheel Azië bij een wereldgemiddelde van 140 internationale eenheden. De calorieënproductie der minder ontwikkelde landen is dienovereenkomstig laag, met name 2700–2900 per hoofd per dag in Azië tegen 10.000 in Noord Amerika en 5250 in West Europa en zó is het ook gesteld met de consumptie, welke in Azië een hoeveelheid van 2100 calorieën per hoofd van de bevolking per dag niet te boven gaat, tegen 3100 in de Verenigde Staten van Amerika en 2800 in Europa.¹⁾ Het nationale inkomen is onder dergelijke verhoudingen uiteraard gering. Voor het jaar 1949 vinden wij opgegeven 30 dollar per hoofd van de bevolking voor Zuid-Oost Azië, 55 dollar voor Zuid-Azië en 80 dollar als gemiddelde van alle minder ontwikkelde landen tezamen, tegen 473 dollar voor West Europa en 1453 dollar voor de Verenigde Staten van Amerika. Ik zal U verder niet met veel cijfers vermoeien. De voorgaande brengen in voldoende mate het beeld in herinnering van de grote afstand, welke er ten aanzien van de levensstandaard tussen de minder- en de beter ontwikkelde landen bestaat.

Bij het vele, dat de minder ontwikkelde landen op de hier in grote trekken aangeduide punten gemeen hebben, zijn er ook belangrijke verschillen, verschillen, welke van ingrijpende betekenis zijn en die voornamelijk stammen uit het verschil in de sociale organisatie der gemeenschappen en uit de mede daaruit voortvloeiende verschillen in de agrarische structuur van het land. Gebaseerd als zij zijn op genealogisch en/of territoriaal verband en alle schakeringen daarvan²⁾, geven zij met hun interne en naar buiten gerichte communale verhoudingen, hun beschikkingsrecht en individuele rechten, hun godsdienstige instellingen en hun huwelijksgewoonten, hun erfrecht en geboorterecht, hun sociale standen- en klasseverschillen zo'n veelheid van verschijningen te zien, dat een analyse hiervan zou neerkomen op een uitgebreide studie op sociografisch gebied. De tropische landhuishoudkunde behoeft zich evenwel niet ten volle met deze materie bezig te houden. Wel dient zij zich ervan bewust te zijn, dat in de minder ontwikkelde landen de sociale organisaties met hun starre instellingen, hun standen- of kastewezen, hun communalisme en gelijkvormigheid dikwijls belemmeringen voor maatschappelijke en economische vooruitgang vormen. Het zal dikwijls zelfs zó zijn, dat sociale organisatievormen zullen moeten worden opgegeven en door nieuwe zullen moeten worden vervangen, willen de gemeenschappen der minder ontwikkelde landen zich voor ontwikkeling praedisponeren. Ontwikkeling betekent differentiatie en specialisatie van mens en maatschappijvormen, zij vereist een horizontale en verticale beweeglijkheid tussen groepen, standen en kasten. Veel van hetgeen vroeger in dit opzicht als geheiligd werd beschouwd en dat de leden der gemeenschap een gevoel van sociale

¹⁾ VRIES, E. DE; De Aarde Betaalt.

²⁾ HAAR, B. TER; Adat Law in Indonesia. Inst. of Pac. Relations, New York, 1948.

veiligheid vermocht te geven, zal moeten worden losgelaten en zal moeten worden omgevormd tot nieuwe waarden en vormen, welke de aanschijn zullen moeten geven aan nieuwe sociale instituten, die, aangepast aan gewijzigde en zich wijzigende omstandigheden, sociale stabiliteit en sociale zekerheid daarvoor in de plaats zullen moeten stellen. Mogelijk, dat hierbij de school en het bedehuis, de coöperatie, de vakvereniging en de jeugdvereniging een belangrijke rol zullen kunnen vervullen. Dit loslaten van oude vormen en het aanvaarden van nieuwe zal evenwel de prijs zijn, welke de minder ontwikkelde landen voor hun ontwikkeling zullen moeten betalen en zij zullen ook bereid moeten zijn deze te betalen; dit was ook de prijs, die Europa heeft betaald, toen dit werelddeel zijn oude feodale en communalistisch georiënteerde standengemeenschap ontwikkelde tot de moderne maatschappij van heden, met haar gedifferentieerd gemeenschapsleven en haar voortgeschreden ontwikkeling op sociaal en economisch gebied.

De tropische landhuishoudkunde heeft in het bestek van deze sociale materie tot taak de agrarische structuur van de betrokken landen te ontleden en de invloed, welke daarvan op de ontwikkeling van deze landen uitgaat, te onderzoeken. De wijze, waarop de landbouw in de minder ontwikkelde gebieden veelal is georganiseerd, de tekortkomingen, welke zich daarbij op het gebied van credietverlening, voorlichting, vakonderwijs, coöperatie e.d. voordoen, zomede de vigerende landbouwbedrijfsvormen staan een vlotte ontwikkeling maar al te dikwijls in de weg. De grondbezitsverhoudingen, waaronder mede begrepen zijn de rechtstitel op de grond, de grondbezitsverdeling, de traditionele vormen van pacht en de gebruikelijke pachtvoorwaarden, zijn niet zelden van dien aard, dat zij een beletsel vormen voor een goed en efficiënt grondgebruik. Het veelvuldig voorkomen van dwergbedrijven en van bedrijfsversnippering leidt tot werkloosheid en geringe productiviteit van de arbeid; de bedrijfsgrootte is dikwijls zó klein geworden, dat de bedrijven zelfs het bestaansminimum niet kunnen opbrengen; de schuldverhoudingen, welke hieruit voortvloeien, zijn veelal zeer drukkend.

Het is de materie van deze aard, in haar totaliteit de agrarische structuur van een land bepalend, die voor de tropische landhuishoudkundige het uitgangspunt moet vormen voor het opstellen van ontwikkelingsplannen, plannen, welke door integratie met die van de sociale ingenieur en van technische experts een reële inhoud zullen moeten verkrijgen. De Verenigde Naties besteedden in samenwerking met de Landbouw- en Voedselraad veel aandacht aan de problemen, welke de agrarische structuur van de minder ontwikkelde landen schept en deden daarover een ernstige studie verschijnen.¹⁾

Landhervormingen – en daaronder dient niet alleen de tegenwoordig daaraan veelal gegeven betekenis van verdeling van groot-grondbezit

¹⁾ Rapport van de Secretaris Generaal van de Verenigde Naties; Defects in Agrarian Structure as Obstacles to Economic Development; Stuk E/2003.

te worden verstaan, doch ook ruilverkavelingen, regelingen van het pachtstelsel en van de pachtvoorwaarden, zomede maatregelen tot het tegengaan van versnippering van bedrijven – zijn momenteel aan de orde van de dag. Zij kunnen inderdaad vele mankementen in de agrarische structuur van een land wegnemen en zó mede de weg voor verdere ontwikkelingen banen. Het is evenwel niet zó, dat landhervormingen de alpha en de omega voor de economische vooruitgang van de minder ontwikkelde gebieden kunnen zijn. Vermelde studie stelt dit duidelijk; landhervorming draagt in feite alleen maar tot verhoging van het nationale inkomen bij, indien er sprake is van veel grootgrondbezit, dat op extensieve wijze wordt geëxploiteerd, zoals dit met het latifundiënbezit in Zuid Amerika het geval is. Verdeling en heruitgifte van dergelijk bezit in klein- of middenstandbedrijf zal het netto product inderdaad aanmerkelijk kunnen doen toenemen. Verdeling van grootgrondbezit, dat intensief wordt geëxploiteerd, hetzij in de vorm van kleine pachtbedrijven, hetzij als plantage of anderszins kan daarentegen geen of slechts geringe toeneming van het nationale product ten gevolge hebben; wel wordt hiermede bereikt, dat een betere verdeling van het nationale inkomen en daarmee een verhoging van de koopkracht van de boerenstand wordt verkregen; deze tendenz is ook aanwezig bij een regeling van de pachtssystemen en pachtvoorwaarden. Het behoeft daarom geen verwondering te wekken, dat meerdere minder ontwikkelde landen zich met kracht tot landhervormingen hebben gezet. Om een enkel voorbeeld te noemen: in India, waar ongeveer $\frac{1}{3}$ gedeelte van het aantal landbouwers eigengeërfde boeren zijn, $\frac{1}{3}$ gedeelte uit pachters bestaan en $\frac{1}{3}$ gedeelte tot de landarbeidersklasse behoren, zijn diverse wettelijke voorzieningen getroffen, op grond waarvan voornamelijk de verdeling van het Zamindar-grootgrondbezit ter hand is genomen, waarbij uiteindelijk een areaal van 170 miljoen acres, zijnde de helft van India's bouwland zal zijn betrokken. Voorts zijn in dit gebied maxima en minima ten aanzien van het grondbezit gesteld en zijn inmiddels ruilverkavelingen over een areaal van 1.600.000 acres uitgevoerd.¹⁾

Ik moge evenwel herhalen, dat landhervormingen in de dichtbevolkte minder ontwikkelde gebieden de gewenste oplossing, zijnde een aanmerkelijke verhoging van het welvaartspeil, dat zich dan zal hebben te manifesteren in een adequate toeneming van het nationale inkomen, niet zullen kunnen brengen. De overbevolking van het platteland, het excessief grote aantal mensen, dat zijn bestaan rechtstreeks in de landbouw moet vinden, is hier de dominerende factor. Deze impliceert onafhankelijk van enige sociale organisatie het ontstaan van een productieorganisatie van overwegend dwergbedrijven, welke niet in staat zijn de boer een bestaansminimum te verschaffen en die geen kapitaalsinvestering kunnen dragen, hoewel dit voor deze reeds zeer arbeids-

¹⁾ Rapport van de Secretaris Generaal van de Verenigde Naties; l.c. pag. 5.

intensieve bedrijven de enig mogelijke weg is om tot productieverhoging te kunnen geraken. India levert in dit opzicht wederom een goed voorbeeld van de frequentie, waarmede het dwergbedrijf voorkomt. Voor diverse staten van dit gebiedsdeel geldt, dat 12,2 % tot 15,8 % van het aantal bedrijven, onverschillig of dit eigengeërfde of pachtbedrijven zijn, behoren tot een bedrijfs-grootteklasse van kleiner dan 0,8 hectare, en 31,4 % tot 82 % tot die kleiner dan 2 hectaren, en dat bij hectare-producties, welke aanmerkelijk lager zijn dan die in Europa.¹⁾ Andere dichtbevolkte landen geven in dit opzicht eenzelfde beeld te zien. Java bijvoorbeeld komt voor wat de vigerende bedrijfs-grootte betreft bij weinig grootgrondbezit niet boven een gemiddelde van circa 1,5 ha per bedrijf uit. Het werkt verhelderend nog eens na te gaan wat een landbouw van deze structuur zonder kapitaalsinvesteringen kan bereiken. Men kan hierover zeer kort zijn: in feite is dit niets, ook al zijn de prestaties, welke Java's landbouw te zien heeft gegeven niet gering geweest. Het is namelijk zo, dat de Javaanse landbouw met grote krachtsinspanning juist de bevolkingsaanwas heeft kunnen opvangen, doch ook niet meer dan dat. Zij heeft dit, nadat het bouwveldenareaal tot het uiterste was uitgebreid, kunnen doen door meer en meer over te gaan tot een meermalige beplanting van de bouwvelden, door een verhoging van de occupatie dus, daartoe mede in staat gesteld door de aanleg van goede bevoeiingswerken. Zij is er daarbij in geslaagd de calorieënproductie op een merkwaardig constant niveau van ongeveer 2000 calorieën per hoofd per dag te houden; de kwaliteit van het calorieënpakket is er daarbij echter op achteruit gegaan, voornamelijk doordat de knolproductie een groter aandeel in het totaal is gaan innemen. Java heeft zó voortgaande voor wat haar voedselproductie betreft nog speling. In een van voor de oorlog daterende gedetailleerde studie ²⁾ berekende ik op theoretische gronden, dat het door verdere verbeteringen van de bevoeiingstoestand en door een tot het uiterste opgevoerde rationalisatie mogelijk zal zijn het occupatiecijfer voor sawahs en droge gronden dooreen genomen op te voeren tot gemiddeld 185 %. Dit betekent evenwel niets anders dan dat daardoor de calorieënproductie kan worden opgevoerd tot een hoeveelheid, voldoende voor de voeding van globaal genomen een 60.000.000 zielen op basis van een menu van de huidige calorische waarde. En als dit alles eenmaal zal zijn bereikt, dan is bij de huidige agrarische structuur ook het maximum bereikt en zal in feite, zoals ik reeds zeide, niets zijn bereikt; de ontwikkeling van de landbouw en van het land is dan een statische geweest.

Geheel anders zal de situatie evenwel kunnen zijn, indien van een andere agrarische structuur kan worden uitgegaan. Vergroting van de bedrijfsgrondslag, gepaard gaande met de introductie van een rationeel bedrijfsstelsel, is veelal reeds voldoende aanleiding voor een aanmerkelijke verhoging van de productiviteit, zonder dat daarbij nog van be-

¹⁾ Rapport van de Secretaris Generaal van de Verenigde Naties; I.c. pag. 5.

²⁾ Intern rapport, vanwege oorlogsomstandigheden niet meer beschikbaar.

tekenende kapitaalsinvesteringen sprake behoeft te zijn. TERGAST¹⁾ berekende voor Java, dat bedrijfsvergroting van 1,5 ha tot omstreeks 5 ha onder invoering van het gemengde bedrijfsstelsel en van een goed vruchtwisselingsstelsel mogelijkheden schept tot een vermeerdering van de hectare-opbrengst in de orde van grootte van niet minder dan 50 % tot 80 %. Voor het geheel betekent dit een enorme stijging van het volksinkomen en hoeveel te meer zal dit nog kunnen zijn, indien mede tot toepassing van de moderne techniek kan worden overgegaan. De mogelijkheden, welke deze techniek nog biedt zijn groot en worden treffend geïllustreerd door het feit, dat het Amerikaanse Departement van Landbouw, dat gedurende de oorlog de mogelijkheden tot verdere verhoging van de voedselproductie in de Verenigde Staten bestudeerde tot de conclusie kwam, dat een verbetering van de voedselvoorziening met 225 % in een tijdvak van 10 jaren voor mogelijk moet worden geacht.²⁾

De conclusie moet wel zijn, dat ook voor de dichtbevolkte minder ontwikkelde landen nog mogelijkheden voor een aanzienlijke verhoging van de landbouwproductie in perspectief aanwezig zijn. De realisatie hiervan vereist evenwel een verregaande verandering van de agrarische structuur, kapitaalsaanwending in de landbouw en toepassing van moderne techniek en wetenschap. De omgang van dit vraagstuk kan worden bevroed, indien men daarbij bedenkt, dat volgens de berekeningen van COLIN CLARK, zoals deze geamendeerd zijn door DE VRIES, in Azië slechts 4 ha en in India slechts 2,5 ha standaardbouwland per landbouwer aanwezig zijn.

Het is duidelijk, dat bij de huidige beklemming, waarin het landbouwbedrijf in de overbevolkte gebieden der minder ontwikkelde landen is geraakt, het uitgangspunt voor de ontwikkeling van deze landen niet bij de landbouw kan worden gevonden. Onder deze omstandigheden zal industrialisatie en transmigratie, voor zover daartoe nog mogelijkheden aanwezig zijn, de oplossing moeten brengen. Door industrialisatie zal aan vele krachten werkgelegenheid moeten worden geboden en zal aan de landbouw de nodige ruimte moeten worden gegeven voor het aanbrengen van de noodzakelijke wijzigingen in de agrarische structuur, teneinde aldus landbouwbedrijven met een aanmerkelijk vergrote bedrijfsgrondslag en van een aanmerkelijk grotere productiviteit te kunnen opbouwen. Aan de andere kant zal een opkomende industrie voor zover zij niet op export is of kan worden gericht koopkrachtige vraag in het eigen land moeten ontmoeten. De reeds eerder vermelde studie van de Verenigde Naties³⁾ stelt op dit punt mijns inziens zeer juist, dat deze koopkracht in eerste instantie zal kunnen worden opgewekt door landhervorming als gevolg van de daaraan verbonden betere inkomensverdeling, waarna het proces, een-

¹⁾ TERGAST, G. C. W. CH.; Vergroting van de bedrijfsbasis in de Indonesische landbouw, in het bijzonder op Java en Madura. Landbouw XXII, no's 7 t/m 9, 1950.

²⁾ SCHULZ, THEODORE W.; Agriculture in an unstable economy; pag. 80.

³⁾ Rapport van de Secretaris Generaal van de Verenigde Naties; l.c. pag. 5.

maal in gang zijnde, wellicht zijn eigen koopkracht zal kunnen ontwikkelen en zijn eigen markt zal kunnen creëren. Het is geen eenvoudige taak, waarvoor men hier wordt gesteld, doch onuitvoerbaar is ze niet. Japan heeft het bestaan in betrekkelijk kort tijdsbestek een industrie in het leven te roepen, waar thans meer dan 50 % van zijn bevolking bij betrokken is; er zijn ook andere landen, die hun industrie vrijwel uit het niet hebben opgebouwd. Het kan zijn nut hebben in dit verband even een blik op de geschiedenis te werpen.

Engeland legde de basis voor zijn van groot formaat geworden industrie in de tijd, waarin MALTHUS zijn bevolkingstheorie opstelde en LASALLE zijn ijzeren loonwet formuleerde. Het was een tijd, waarin de bevolkingsdruk op het land groot was en de trek naar de stad voor een groeiend arbeidsleger zorgde. De levensstandaard was in die dagen uiterst laag, waardoor de consumptie tot een minimum beperkt moest blijven; aan sociale voorzieningen werd in geen enkel opzicht aandacht besteed. Het waren, zoals SINGER ¹⁾ het uitdrukt, deze uiterst lage levensstandaard, gecombineerd met de puriteinse geest van hen, die de grote inkomens verwierven en ook belegden, welke de uitvoering van een geweldig industrialisatieprogramma mogelijk maakten. Engeland ontwikkelde zijn hulpbronnen aldus op efficiënte wijze, doch ten koste van veel en in de tegenwoordige tijd niet meer aanvaardbare armoede en ellende.

De Verenigde Staten van Amerika konden de ontwikkeling van hun land onder heel wat gunstiger omstandigheden ter hand nemen. De opbouw kon van onderop beginnen en hier konden de agrarische en de industriële ontwikkeling beter op elkaar afgestemd en in onderlinge harmonie worden gehouden. Bovendien kreeg Amerika een geweldig kapitaal mee in de vorm van immigranten, wier opvoeding, opleiding en uitrusting door het land van emigratie waren bekostigd. Dit wil niet zeggen, dat Amerika bespaard is gebleven voor consumptiebeperkingen en ontberingen; integendeel, het pioniersleven is ook in dit werelddeel dikwijls hard en zwaar geweest; doch aanvankelijk kreeg het via de immigranten een geweldig kapitaal als het ware in de vorm van buitenlandse hulp gratis mede.

Buitenlandse hulp ontving ook Japan bij het ten uitvoer leggen van haar industrialisatieprogramma. SINGER ²⁾ beschrijft het industrialisatie-proces voor Japan als een combinatie van de Amerikaanse, de Engelse en de Russische methode. Amerikaans in zover dit land technische hulp van het buitenland en buitenlandse investeringen en leningen ontving; Engels in zoverre ook de Japanse industrialisatie zich bij lage levensstandaard en met behulp van binnenlandse besparingen voltrok; Russisch in zoverre de Japanse regering een groot deel der in-

¹⁾ SINGER, H. W.; Development Projects as part of National Development Programmes; Formulation and Economic Appraisal of Development Projects, Volume I, United Nations, 1951.

²⁾ Ibidem.

vesteringen zelf verrichtte en contrôle uitoefende op de particuliere activiteit ten deze.

Zó is het dus, dat industrialisatie, of meer algemeen gezegd economische ontwikkeling, onder de meest uiteenlopende omstandigheden kan geschieden. Het is geen patent van welke organisatievorm of van welk politiek systeem ook. Integendeel; in welk politiek of organisatorisch verband ook uitgevoerd, ontwikkeling is en blijft zich zelve altijd weer gelijk. SINGER ¹⁾ stelt het probleem mijns inziens op juiste wijze als hij zegt, dat ontwikkeling een aangelegenheid is van fysieke aard; ontwikkeling is de realiteit van het aanwenden in fysieke zin van hedenmateriaal en van hedenwaarden ten behoeve van toekomstig gebruik, de realiteit dus van de beperking van de hedenconsumptie ten bate van een toekomstige. Het maakt naar mijn gevoelen daarbij in principe weinig of geen verschil uit, naar welke doeleinden wordt gestreefd; ontwikkeling vereist zowel in materiële als in sociale en culturele zin altijd weer opofferingen van fysieke aard. Een waterwerk, een fabriek of een haven, een ziekenhuis, een school, dan wel een kerk, kunnen niet anders worden gebouwd dan met behulp en opofferingen van hedenarbeid, hedenkennis en hedenmateriaal en een Rembrandt en een Goethe zouden niet tot uiting zijn gekomen, indien niet voorafgaand hulpbronnen voor de vervaardiging van papier, linnen, verf en inkt waren aangewend. Dit alles impliceert dus, dat ontwikkeling niet anders dan door aanwending van hedenhulpbronnen, hetzij deze uit arbeid, kapitaal of consumptiegoederen bestaan, zal kunnen geschieden en dat de lasten, welke zij voor een gemeenschap met zich medebrengt, ook door deze gemeenschap en in het heden zullen moeten worden gedragen. Deze lasten zullen niet op derden kunnen worden afgewenteld noch naar de toekomst kunnen worden verschoven, althans niet anders dan door hulp van buiten de betrokken samenleving.

Het is een gelukkige omstandigheid, dat buitenlandse hulp ten aanzien van de ontwikkeling van de minder ontwikkelde landen meer en meer een realiteit wordt, al mag daarbij niet worden verheeld, dat op dit terrein nog vele voetangels en klemmen aanwezig zijn. Indien het evenwel zó moge zijn, dat haar motivering en haar aanvaardbaarheid besloten mogen liggen in het besef, dat in de wereld van heden het lot van de één het lot van de ander zal zijn, dan zal dit terrein zich als vanzelf ruimen. De vraagstukken waarvoor de minder ontwikkelde landen zijn gesteld zijn groot en groots, en de tijd is te kort om deze geheel op eigen kracht tot oplossing te kunnen brengen, ook al geldt en blijve in dit opzicht gelden het „wie zichzelf helpt, helpt zich het best”.

Er zijn vele, naar mijn smaak teveel instanties en organisaties, welke hetzij in multilateraal, hetzij in bilateraal verband op het gebied der buitenlandse hulpverlening werkzaam zijn. Daar zijn in de eerste plaats de Verenigde Naties en de daartoe behorende gespecialiseerde organi-

¹⁾ SINGER, H. W.; l.c. pag. 9.

saties als de Voedsel- en Landbouworganisatie, het Internationale Arbeidsbureau, de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling en andere, welke zich elk op hun gebied tot taak hebben gesteld aan de ontwikkeling van de minder ontwikkelde landen mede te werken. Daarnaast scharen zich met geen ander doel voor ogen diverse regionale organisaties zoals de Caraïbische Commissie, de Zuid Pacific Commissie, de Commissie voor Coöperatie in Technische Aangelegenheden in Afrika Zuid van de Sahara en niet te vergeten het Commonwealth Consultative Committee, dat in September/October 1950 de diverse ontwikkelingsplannen van India, Pakistan, Ceylon, Malakka, Singapore, Noord Borneo en Serawak coördineerde tot het bekende Colomboplan voor economische ontwikkeling in Zuid en Zuid-Oost Azië. Daar zijn vervolgens de nationale organisaties van de Verenigde Staten van Amerika, met name de oude Marshall organisatie, thans Mutual Security Agency, en het bekende Point Four van President Truman, dat een programma van hulpverlening op coöperatieve grondslag aan de orde stelde „for making the benefits of our scientific advances and industrial progress available for the improvement and growth of underdeveloped areas”, en daar zijn tenslotte nog tal van particuliere organisaties, die met hetzelfde doel voor ogen werkzaam zijn. Het aantal organisaties wordt welhaast teveel om op te noemen en het wil mij voorkomen, dat indien ergens coördinatie en eenheid noodzakelijk is, het wel op dit gebied is. Een commissie van experts van de Verenigde Naties, die het probleem van de werkgelegenheid in minder ontwikkelde landen bestudeerde, beval o.m. reeds aan over te gaan tot de oprichting vanwege de Verenigde Naties van een Internationaal Ontwikkelings Orgaan, dat tot taak zal hebben de minder ontwikkelde landen bij te staan bij de opstelling, de coördinatie en de uitvoering hunner plannen en dat tevens als distributie en contrôle-orgaan voor te verstrekken buitenlandse hulp zal kunnen dienen.¹⁾ Het is mogelijk, dat een dergelijk instituut onder de huidige omstandigheden te ver reikt, doch de minder ver reikende instelling van een algemeen internationaal financieringsinstituut wordt naar ik meen overwogen en is een ernstige overweging ten volle waard.

De financiering van ontwikkelingsplannen van minder ontwikkelde gebieden is overigens reeds een vraagstuk op zich zelve. Het is duidelijk, dat het grote en complexe probleem van de ontwikkeling dezer gebieden ook met grote middelen zal dienen te worden aangepakt en dat daarmee grote investeringen zullen zijn gemoeid. Het behoeft daarom geen verwondering te wekken, dat diverse instanties hebben getracht zich een beeld te vormen van de financiële consequenties, welke aan de ontwikkeling van de minder ontwikkelde landen zijn verbonden. Nu is het met ontwikkeling in het algemeen zó gesteld, dat zij, indien zij eenmaal goed is ingezet, acceleratievermogen zal verkrijgen. Ontwikkeling werkt – mits goed geleid – cumulatief. De eerst verkregen resultaten

¹⁾ Report of a Group of Experts; Measures for the economic development of underdeveloped countries; United Nations, Mei 1951.

kunnen aanstonds wederom voor nieuwe investeringen worden aangewend en zo zullen bij elke verdere productieverhoging steeds meer besparingsmogelijkheden ontstaan. Doch dit cumulatieve proces kan zich niet inzetten voordat een drempelwaarde is overschreden, een drempelwaarde, welke in eerste instantie wordt gesteld door de bevolkingsaanwas, in de tweede plaats door het minimum aan nationaal inkomen, dat als redelijk aanvaardbaar wordt geacht en voorts door de basisuitrusting als transportfaciliteiten, verbindingen, opvoeding, vakopleiding, wetenschappelijk onderzoek, sociale en gezondheidszorg e.d. waarover het land moet beschikken, teneinde rendabele productiemogelijkheden te kunnen realiseren. Het is juist op deze punten, dat de minder ontwikkelde landen zo'n grote achterstand vertonen, en deze achterstand zal snel en met volle kracht dienen te worden ingehaald willen deze landen verder hun eigen ontwikkelingsweg kunnen gaan.

De reeds eerder genoemde commissie van experts van de Verenigde Naties kwam schattenderwijs tot de conclusie, dat het nationale inkomen van de minder ontwikkelde landen met 2 % per jaar zal kunnen stijgen, indien jaarlijks 1 % van de beroepsbevolking naar de industrie wordt overgeheveld en 4 % van het nationale inkomen voor voorlichting en voor investeringen in de landbouw wordt besteed. De commissie ging daarbij uit van de uiteraard zeer ruwe taxatie, dat de industrialisatie 2500 dollar per man zal kosten, waaronder begrepen zijn de kosten voor industriële research en voor vakopleiding. Zij becijferde het nationale inkomen van de minder ontwikkelde landen, betrekking hebbende op ruim 1.15 milliard zielen, op 96.600.000.000 dollar per jaar en de nationale besparingen van deze landen in totaal op ruim 5 milliard dollar, zijnde circa 5 % van hun nationale inkomen. De commissie berekende, uitgaande van de vermelde praemissen, voorts, dat het totale volgens dit programma te investeren bedrag ruim 19 milliard dollar per jaar zal zijn, of rond 20 % van het vermelde nationale inkomen. Deze cijfers – hoewel niet zonder meer aanvaardbaar – geven een ruw beeld van de omvang van het vraagstuk. De minder ontwikkelde landen komen voor de uitvoering van een dergelijk vele jaren vorderend ontwikkelingsplan niet minder dan 14 milliard dollar per jaar te kort, zijnde 15 % van hun nationale inkomen en daarbij zijn dan nog niet eens de noodzakelijke uitgaven voor verbeteringen van de basisuitrusting van deze landen begrepen.

SINGER ¹⁾ komt tot analoge becijferingen. Hij gaat uit van een hypothetisch ontwikkelingsprogramma, volgens hetwelk de totale bevolkingsaanwas, die hij op 1½ % per jaar aanneemt, geheel en al industrieel zal worden geëmployeerd. Indien een dergelijk programma door de jaren heen consequent ten uitvoer wordt gelegd, zal kunnen worden bereikt, dat na 120 jaren een beroepsstructuur zal zijn verkregen van 30 % landbouwers en 70 % niet landbouwers, in stede van 90 % land-

¹⁾ SINGER, H. W.; l.c. pag. 9.

bouwers en 10 % niet landbouwers. Voor de kosten van de industrialisatie neemt SINGER eveneens een bedrag van 2500 dollar per werker aan en komt op deze basis tot een totaal te investeren bedrag van 20 dollar per hoofd van de bevolking per jaar, waaraan hij nog een bedrag van 10 dollar toevoegt voor noodzakelijke investeringen in de publieke sector en in de landbouw. In totaal komt dit neer op een investering gedurende zeer lange tijd van 30 dollar per hoofd van de bevolking per jaar. Indien men nu bedenkt, dat het huidige nationale inkomen in de laag ontwikkelde landen niet meer dan gemiddeld 80 dollar per jaar bedraagt en dat dit bedrag in de Aziatische landen nog aanmerkelijk lager is, dan is het duidelijk, dat deze landen niet gemakkelijk een voldoende groot spaarquotum zullen kunnen opbrengen. Hiervoor zou een voorafgaande stijging van het nationale inkomen tot minstens het dubbele nodig zijn en ook dan zou het spaarquotum nog 20 % van dit inkomen moeten bedragen. Dit is een percentage, dat zelfs bij veel hogere nationale inkomens maar zelden wordt bereikt, of het zou in Rusland moeten zijn, waar met behulp van een streng gereguleerde consumptie en bij een nationaal inkomen, dat ongetwijfeld veel hoger moet zijn, een netto investeringspercentage van 27 % kon worden behaald.¹⁾

Nu is dergelijk cijfermateriaal als hierboven werd gegeven uiteraard zeer globaal en zeer speculatief en voor veel critiek vatbaar, doch ook indien men van meer bescheiden taxaties uitgaat blijven de cijfers hoog. De Voedsel- en Landbouworganisatie ²⁾ stelt de kosten voor de industrialisatie van de minder ontwikkelde landen op slechts 1000 dollar per man, doch komt voor een industrialisatieprogramma, dat naast de bevolkingsaanwas ook 1 % van de tegenwoordige landbouwers in de industrie zal opnemen, niettemin tot een noodzakelijk investeringspercentage van 13 % van het nationale inkomen. Men kan dus veilig aannemen, dat de gewenste drempelwaarde niet met de gewenste snelheid zal kunnen worden bereikt dan met behulp van grote investeringen, investeringen, welke de huidige capaciteit van de minder ontwikkelde landen ongetwijfeld te boven zullen gaan. Buitenlandse hulp zal daarvoor – naar mijn gevoelen voor een groot deel in de vorm van schenkingen – noodzakelijk zijn. Het alternatief ten deze is, dat de minder ontwikkelde landen zich niet dan zeer moeilijk en zeer traag zullen kunnen ontwikkelen.

Wij kunnen ten aanzien van deze materie buiten beschouwing laten de vraag of de beter ontwikkelde landen en hun eigen investeringsprogramma's – gezien ook hun defensie-inspanningen – zullen kunnen uitvoeren en een substantiële bijdrage zullen kunnen geven aan die van de minder ontwikkelde gebieden, al zouden wij met de eerder genoemde commissie van experts kunnen stellen, dat het nationale inkomen

¹⁾ United Nations; Methods of financing economic development in underdeveloped countries, New York, 1949.

²⁾ Ibidem.

van Noord Amerika, West Europa en Australië tezamen niet minder dan 350 milliard dollar per jaar bedraagt en dat enkele procenten hiervan besteed aan de ontwikkeling van de minder ontwikkelde landen de beginbehoeften van deze gebieden reeds verreikend zouden kunnen dekken.

Belangrijker in dit opzicht is evenwel de vraag in hoeverre de minder ontwikkelde landen gezien het stadium hunner ontwikkeling, hun structuur, hun basisuitrusting en hun personeelsvoorziening investeringsprogramma's van groter allure op efficiënte wijze kunnen uitvoeren. Practisch alle minder ontwikkelde gebieden hebben meerjarige ontwikkelingsprogramma's opgesteld, in looptijd variërend van 2 tot 10 jaren. De Voedsel- en Landbouworganisatie ¹⁾ raamt – de planperiode in het algemeen tot 4 jaar normaliserend – dat voor de uitvoering van de officiële welvaartsplannen van Afrika, Latijns Amerika, het Nabije Oosten en het Verre Oosten een bedrag van 27,9 milliard dollar zal moeten worden geïnvesteerd, waarvan 5,4 milliard dollar in de landbouwsector. Dit komt neer op een investering van rond 7,0 milliard dollar per jaar, waarvan 1,35 milliard dollars bestemd zijn om in de landbouwsector te worden aangewend. Bij een verdere uitwerking van 6 belangrijke onderdelen van deze sector komt deze organisatie evenwel tot de conclusie, dat het de betrokken landen niet mogelijk zal zijn daarvoor in de eerstkomende 10 jaren een groter bedrag dan 4.452.000.000 dollar op verantwoorde wijze te investeren, aangezien interne omstandigheden, beschikbaar materiaal en beschikbaar personeel daarop niet zijn ingesteld. Dit zou betekenen, dat de opnamecapaciteit van deze landen ongeveer 450.000.000 dollars per jaar zou bedragen, of slechts iets meer dan $\frac{1}{3}$ deel van hetgeen, waarin hun ontwikkelingsplannen voorzien. Nu dient hierbij te worden aangetekend, dat deze cijfers niet helemaal vergelijkbaar zijn, aangezien de ramingen van de Voedsel- en Landbouworganisatie de materie, welke in de betrokken ontwikkelingsplannen ten behoeve van de landbouwsector is opgenomen, niet volledig dekken. Niettemin komt naar mijn mening in dit cijfermateriaal toch duidelijk tot uiting hoever op stuk van zaken de afstand tussen het wenselijke en het mogelijke is. Het is blijkbaar zó, dat men een dubbele aanloopperiode nodig heeft om tot de uitvoering van een cumulatief werkend welvaartsplan te kunnen komen; één voor algemene voorbereidingen, gevolgd door één voor het doorlopen van het stadium, dat naar de drempelwaarde voert.

In dit licht moet ook het Colomboplan ²⁾ worden gezien. Ook dit plan zal niet meer dan een eerste inleiding tot het bereiken van het noodzakelijk geachte welvaartspeil kunnen zijn. De belangrijkste resultaten, welke van de uitvoering van het Colomboplan kunnen worden verwacht, liggen m.i. meer op structureel dan op materieel gebied. De

¹⁾ United-Nations; l.c. pag. 13.

²⁾ Report by the Commonwealth Consultative Committee, Sept. Oct. 1950; The Colomboplan for Coöperative Economic Development in South and South East Asia.

landen zullen door uitvoering van havenwerken, verbetering en uitbreiding van het wegenstelsel en het spoorwegnet e.d. belangrijk beter open gelegd worden; de industrialisatie zal mede door uitvoering van krachtwerken verder worden ingeleid. Onderwijshervorming en uitbreiding van het onderwijs, verbetering van de behuizing, meer gezondheidszorg en andere maatregelen in de sociale sector zullen niet nalaten de volkeren beter voor ontwikkeling te praedisponeren. En ook van de ingrijpende wijzigingen, welke ten aanzien van de agrarische structuur worden voorgesteld mag men gezonde ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw verwachten. De direct te verwachten materiële resultaten zullen evenwel niet groot zijn, althans niet groot genoeg om daarvan reeds aanstonds een betekende verbetering van het welvaartspeil te mogen aannemen. India, dat met zijn 350.000.000 zielen uiteraard de grootste van de aan het Colomboplan deelnemende landen is, zal gedurende de planperiode 1.379 milliard pond sterling investeren, waarvan 38 % zal worden besteed voor verbetering van het transport- en verbindingswezen, 33 % voor landbouwdoeleinden, 16 % voor investeringen in de sociale sector en 13 % voor investeringen ten behoeve van de industrie en de mijnbouw, zomede voor verbetering van de brandstof- en krachtoorziening.¹⁾ Onder de in de landbouwsector uit te voeren werken bevinden zich 3 grote multi-purpose projecten, welke o.m. in de bevoeiing van 2.500.000 ha nieuw land zullen voorzien; verder zullen diverse kleinere irrigatiewerken en zal een vrij omvangrijk grondverbeteringsschema worden uitgevoerd, terwijl eveneens veel aandacht zal worden geschonken aan de meststofproductie en aan verbeteringen ten aanzien van de meststof- en zaaizaadvoorziening. Van dit alles wordt in directe zin verwacht, dat jaarlijks een meerproductie zal worden verkregen van 7.200.000 ton voedselgranen, 375.000 ton jute, 210.000 ton katoen, 375.000 ton oliehoudende zaden en 690.000 ton suiker. Op zichzelf beschouwd is dit geen kleinigheid en een dergelijke meerproductie zal ook niet nalaten meer werkgelegenheid te scheppen en verbeteringen in de handels- en betalingsbalans van het land te bewerkstelligen, doch voor wat de voedselvoorziening betreft, betekent deze meerproductie niet meer dan dat zij maar juist de bevolkingsvermeerdering zal kunnen bijhouden op basis van het op zichzelf reeds sobere 1950-rantsoen, terwijl de textielvoorziening niet verder zal reiken, dan herstel van het vooroorlogse lage consumptieniveau. In materieel opzicht is het plan dus niet ambitieus, eerder bescheiden. Niettemin zal de uitvoering daarvan de grootste krachtsinspanning van de betrokken volkeren vereisen, zowel op financieel als op uitvoerend gebied, dit laatste alleen reeds wegens aanzienlijke tekorten op het gebied van de personeelsvoorziening.

Zoals reeds eerder werd aangetekend, ontleent het plan op lange termijn gezien zijn grootste betekenis aan de nieuwe structurele verhou-

¹⁾ Planning Commission of the Government of India; The first five year plan; July 1951.

wordt versterkt en de communale gemeenschapszin zoveel mogelijk wordt vernieuwd. BOEKE ¹⁾ wijst in dit verband industrialisatie, transmigratie en hervorming van grootgrondbezit als welvaartsmaatregelen van de hand en beschouwt de levensstandaard in deze landen als het onwrikbare element, waarnaar elke kapitaalsaanwending zich zal hebben te richten. Ik zeide U reeds, dat en waarom ik deze mening moeilijk kan onderschrijven. Mijn ervaring is ook, dat de krachten, welke het individu los van zijn oude gemeenschapsbanden kan opbrengen niet mogen worden onderschat. Mij heeft de Hindoestaanse gemeenschap in Suriname in dit opzicht altijd zeer getroffen. Deze gemeenschap, aanvankelijk gevormd door een ongedifferentieerde groep van uit India geïmmigreerde plantagearbeiders, heeft zich met behoud van godsdienst en familie-verband, doch bevrijd van de knellende banden van het kastewezen, rustig en gestadig ontwikkeld tot een samenleving, waarin men thans niet alleen de klein-, de middenstands- en de grootlandbouwer en zelfs de plantagebeheerder kan aantreffen, doch ook de klein- en de groothandelaar, de klein- en de middenstandsindustriële, de arts, de advocaat, de lagere en de hogere ambtenaar. Hier dus opbouw ener maatschappij niet door dorpsherstel, maar los van het oude dorpsverband, niet door communalisering, maar door differentiatie, specialisatie en kapitaalvorming in eigen boezem.

Ik ben er mij van bewust het vraagstuk van de ontwikkeling van minder ontwikkelde gebieden hier slechts schematisch naar voren te hebben gebracht en allerm minst uitputtend te hebben behandeld. Indien het mij nochtans veroorloofd is enkele conclusies te trekken dan zijn het wel deze:

dat ontwikkeling in feite altijd weer op hetzelfde neerkomt, met name op het aanwenden van hulpbronnen in situ en in concreto;

dat ontwikkeling impliceert differentiatie en specialisatie van mens en maatschappijvormen en bestaat uit alternatieve aanwending van exploitatiemogelijkheden;

dat ontwikkeling gepaard gaat en moet gaan met desintegratie van oude normen en waarden, doch dat zij daarnaast aanleiding tot nieuwvorming geeft, nieuwvorming, waaraan richting zal dienen te worden gegeven;

dat de potentiële productiecapaciteit van de landbouw in de dichtbevolkte minder ontwikkelde gebieden nog aanmerkelijk moet worden geacht;

dat het uitgangspunt voor het uitvoeren van een ontwikkelingsplan niet zal kunnen worden gevonden in de landbouw van een constellatie zoals deze zich in deze landen voordoet;

dat voor dit alles werkgelegenheid buiten de bestaande landbouw zal

¹⁾ BOEKE, J. H.; Agrarische hervormingen in het Verre Oosten; Mededelingen van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen; Afd. Letterkunde, Nieuwe reeks, deel 14, no 6, 1951.

moeten worden gecreëerd, met als voornaamste consequentie, dat een proces van industrialisatie zal dienen te worden ingezet;

dat, om het met de woorden van FERNANDO¹⁾ te zeggen, het probleem der minder ontwikkelde landen, het probleem is van een verlate poging tot kapitaalvorming.

Zeër geachte aanwezigen,

Aan het einde van mijn rede gekomen moge ik in de eerste plaats mijn dank betuigen aan Zijne Excellentie de Minister van Landbouw, Veeteelt en Voedselvoorziening, die mij voor benoeming tot hoogleraar aan deze hogeschool bij Hare Majesteit de Koningin heeft willen voordragen.

Mijne Heren Curatoren,

Wilt Gij mijn dank aanvaarden voor het vertrouwen, dat Gij in mij hebt gesteld, door mij voor te dragen voor het geven van onderwijs in de tropische landhuishoudkunde. Ik ben mij bewust van de verantwoordelijkheid, welke het aanvaarden van deze taak met zich mede brengt, vooral in tijden als deze, nu een wereldwijde oriëntering voor ons land en voor onze hogeschool noodzakelijk is. Ik hoop mij Uw vertrouwen waardig te kunnen tonen.

Mevrouw en mijne Heren Hoogleraren en Lectoren,

Zelf oud-leerling zijnde van deze hogeschool, gaan mijn gedachten in de eerste plaats uit naar hen, die niet meer aanwezig kunnen zijn en aan wie ik voor mijn vorming zoveel dank ben verschuldigd.

Het is mij een verheugenis onder U nog enkelen te mogen aantreffen, die mijn leermeester zijn geweest en die ik nu als jong collega mag begroeten. Komende uit de praktijk van het landbouwleven, aanvankelijk uit die van Indonesië naderhand uit die van de Surinaamse landbouw, aan welks ontwikkeling ik heb mogen medewerken, ben ik mij ervan bewust, dat ik Uw steun en medewerking zal behoeven ten einde mijn onderwijs vruchtdragend te doen zijn. Voor de grote mate van tegemoetkomendheid, welke ik reeds van U mocht ontvangen en voor de prettige wijze, waarop ik in Uw midden werd opgenomen, heb ik grote waardering. Vanaf deze plaats zou ik over de oceaan heen mijn ambtsvoorganger DE VRIES nog willen danken voor het vele, dat hij mij gegeven heeft bij onze ontmoetingen, welke wij in de achter ons liggende jaren zo menigmaal mochten hebben.

¹⁾ FERNANDO, G. I. O. M.; Coöperatives and the Dual Economy in the East; The Colonial Review, Vol. VII, no 4, Dec. 1951.

Dames en Heren Studenten,

De keuze van mijn onderwerp van heden zal U de richting hebben doen zien, in welke Uw belangstelling bij Uw studie in de tropische landhuishoudkunde vooral zal dienen te gaan. Door de tropische landbouw als richting Uwer studie te kiezen, hebt Gij Uzelf tot wereldburger verklaard. De weg van een wereldburger gaat – zeker in tijden als deze – niet over rozen. Zij vereist roeping en een wil tot dienen, pioniersgeest en volharding. Doch aldus toegerust zal het U mogelijk zijn ook Uw steentje bij te dragen aan de ontwikkeling van thans nog minder ontwikkelde gebieden. En ook indien dit steentje gezien de omvang van dit vraagstuk in relatieve zin slechts de omvang van een korreltje moge hebben, het zal waardevol zijn, indien het is bijgedragen in het geloof aan de volkeren.

Lieve ouders en lieve vrouw, ook U heb ik veel te zeggen, doch ik zou dit voor een andere plaats willen bestemmen.